

הַלְבוֹת וְזָכָה וּמִתְנָה פֶּרֶק ד'

א. הַמִּקְבֵּל אֶת הַמִּתְנָה, וְזָכָה בָּהּ, וְאַחֵר שֶׁבָּאת לִידּוֹ וְהוּא שׁוֹתֵק, חָזַר בּוֹ וְאָמַר אֵינִי רוֹצֶה בָּהּ, אוֹ אֵינִי מִקְבֵּלָהּ, אוֹ הִרִי הִיא בְטִלָּה, אוֹ שֶׁאָמַר מוֹם זֶה נִרְאָה לִי בָּהּ לֹא אָמַר כָּלוּם. וְכֵשֶׁם שֶׁאֵין הַנוֹתֵן יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ, כֵּן הַמִּקְבֵּל אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ אַחֵר שֶׁזָּכָה.

ב. מִתְנָה זוֹ שֶׁאָמַר הַמִּקְבֵּל אֵינִי רוֹצֶה בָּהּ אַחֵר שֶׁבָּאת לִידּוֹ הִרִי הִיא הַפֶּקֶר, וְכָל הַקּוּדֵם בָּהּ זָכָה: שֶׁהִרִי הַפִּקִּירָה הַמִּקְבֵּל, אַחֵר שֶׁזָּכָה בָּהּ. אֲבָל אִם הִיא צוּחַ מַעֲיָקָרוֹ לֹא קָנָה הַמִּקְבֵּל, וְחוֹזֶרֶת לְבַעֲלִים הָרֵאשׁוֹנִים.

ג. הַמִּזְכָּה לַחֲבֵרוֹ בַּמִּתְנָה עַל יְדֵי אַחֵר כִּיּוֹן שֶׁהַחֲזִיק בָּהּ הָאֶחָד, כְּגוֹן שֶׁמִּשְׁפַּח הַמִּטְלָטְלִין, אוֹ הִגִּיעַ שְׁטַר קֶרְקַע לִידּוֹ, אוֹ הַחֲזִיק בַּקֶּרְקַע זָכָה חֲבֵרוֹ, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִגִּיעָה מִתְנָה לִידּוֹ; וְאֵין הַנוֹתֵן יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ.

ד. אֲבָל הַמִּקְבֵּל, יָדוֹ עַל הָעֲלִיוֹנָה: אִם רָצָה, מִקְבֵּל; וְאִם לֹא רָצָה, לֹא יִקְבֵּל. שֶׁזָּכִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בִפְנֵיו, וְאֵין חֲבִין לוֹ אִלֹּא בִפְנֵיו; וְזָכוֹת הִיא לוֹ שֶׁתִּנָּתֵן לוֹ מִתְנָה, אִם יִרְצָה, אֲבָל אִם לֹא יִרְצָה, אֵין נוֹתֵנִין לְאָדָם מִתְנָה בְּעַל כֶּרְחוֹ.

ה. זָכָה לוֹ עַל יְדֵי אַחֵר, וְכִשְׁשָׁמַע הַמִּקְבֵּל שֶׁתֵּק, וְאַחֵר כֵּן צוּחַ וְאָמַר אֵינִי מִקְבֵּלָהּ הִרִי זֶה סֶפֶק: אִם זֶה שֶׁשִּׁתֵּק, כִּבְרִי רָצָה, וְזֶה שֶׁחָזַר וְצוּחַ, חָזַר בּוֹ; אוֹ זֶה שֶׁשִּׁתֵּק, מִפְּנֵי שֶׁעָדִין לֹא הִגִּיעַ לִידּוֹ כָּלוּם, וְזֶה שֶׁצוּחַ, הוֹכִיחַ סוּפוֹ עַל תַּחֲלָתוֹ.

ו. לְפִיכָךְ אִם קָדָם אַחֵר, וְזָכָה בָּהּ לְעַצְמוֹ אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדוֹ: שֶׁמָּא הַמִּקְבֵּל זָכָה; וְכִיּוֹן שֶׁאָמַר אֵינִי רוֹצֶה בָּהּ, הִרִי הַפִּקִּירָה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, וְזֶה שֶׁקָּדָם וְלִקְחָהּ, מִן הַהֶפְקֵר זָכָה. וְאִם חָזְרוּ הַבַּעֲלִים הָרֵאשׁוֹנִים, וְתִפְסוּהָ מִיָּד זֶה שֶׁקָּדָם וְזָכָה בָּהּ אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדָם: שֶׁמָּא הַמִּקְבֵּל הוֹכִיחַ סוּפוֹ עַל תַּחֲלָתוֹ, וְלֹא קָנָה אוֹתָהּ; וּבִרְשׁוֹת בַּעֲלֶיהָ הָרֵאשׁוֹנִים הִיא קִיַּמַת עֲדִין.

ז. רְאוּבֵן שֶׁרָצָה לִתֵּן מֵאָה דִּינָרִין לְשִׁמְעוֹן, וְשָׁלַח לוֹ הַמֵּאָה עַל יְדֵי לֵוִי אִם אָמַר לוֹ זָכָה בַּמֵּאָה זוֹ לְשִׁמְעוֹן, אוֹ תֵּן מֵאָה זוֹ לְשִׁמְעוֹן אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ; אֲבָל אִם אָמַר לוֹ הִילָךְ מֵאָה זוֹ לְשִׁמְעוֹן יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ, עַד שֶׁיִּגִּיעַ הַמֵּאָה לְיָד שִׁמְעוֹן.

ח. הִלָּךְ לֵוִי בַּמֵּאָה זוֹ שֶׁנִּשְׁתַּלְחָה עִמּוֹ לְהוֹלִיכָהּ לְשִׁמְעוֹן, וּבִקֵּשׁ שִׁמְעוֹן וְלֹא מִצָּאָהּ יַחֲזִיר לְרְאוּבֵן. מֵת שִׁמְעוֹן בְּחַיֵּי רְאוּבֵן, יַחֲזִיר לְרְאוּבֵן אוֹ לְיֹרְשָׁיו. מֵת רְאוּבֵן בְּחַיֵּי שִׁמְעוֹן יִתֵּן הַמֵּאָה לְשִׁמְעוֹן אוֹ לְיֹרְשָׁיו, שֶׁמִּצָּוָה לְקַיֵּם דְּבָרֵי הַמֵּת, וְאִף עַל פִּי שֶׁאָמַר הַדְּבָרִים וְהוּא בָּרִיא, שֶׁהִרִי הַמֵּאָה בְּיָדוֹ שֶׁלְשָׁלִיחַ עֲדִין.

ט. אֵין אָדָם זֹכָה בַּמִּתְנָה לַחֲבֵרוֹ, עַד שֶׁיִּהְיֶה הַזָּכָה גְּדוֹל וּבֵן דַּעַת: אֶחָד אִישׁ וְאֶחָד אִשָּׁה, וְאֶפְלוֹ אִשָּׁת אִישׁ, וְאֶפְלוֹ עֶבֶד וְשִׁפְחָה. אֲבָל הַגּוֹי אֵינוֹ זֹכָה: הוֹאִיל וְאֵינוֹ רְאוּי לְשְׁלִיחוֹת לְעוֹלָם, כֵּן אֵינוֹ זֹכָה לְיִשְׂרָאֵל. וְכֵשֶׁם שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לַגּוֹי, כֵּן אֵינוֹ זֹכָה לַגּוֹי.

י. קָטָן שֶׁנִּתְּנִין לוֹ צָרוּר וְזוֹרֶקוֹ, אֶגְזוֹ וְנוֹטְלוֹ זֹכָה לְעַצְמוֹ, וְאֵינוֹ זֹכָה לְאַחֵרִים: פָּחוֹת מִזֶּה לֹא לְעַצְמוֹ, וְלֹא לְאַחֵרִים. וְכֵן הַשּׁוֹטָה אֵינוֹ זֹכָה, לֹא לְעַצְמוֹ וְלֹא לְאַחֵרִים; וְהַמִּזְכָּה לְשׁוֹטָה

על ידי בן דעת, זכה. אבל החרש זוכה לעצמו, כמו שבארנו בהלכות גזלה.

יא. זכין לקטן, אפלו בן יום אחד, ולגדול, בין בפניו בין שלא בפניו. וחרצו שלאדם קונה לו שלא מדעתו, אף על פי שאינו עומד שם: כיון שהגיעה המתנה לחרצו, כאלו זכה לו בה אחר. במה דברים אמורים, בחצר המשתמרת. אבל בחצר שאינה משתמרת, כגון שדהו וחרבתו עד שיהיה עומד בצדה ויאמר זכת לי שדי.

יב. וכן ארבע אמות שלאדם שהוא עומד בצדן קונין לו בסמטה, או בצדי רשות הרבים, או בחצר שאין לה בעלים. אבל ברשות הרבים, או בשדה חברו אינו זוכה, עד שתגיע מתנה לידו. קטנה תזכה לה חצרה, וארבע אמות שלה; אבל הקטן אינו זוכה, עד שתגיע מתנה לידו או שיזכה לו אחר.

יג. המתנה כגט, שאין אדם יכול למסור דברים לשליח. כיצד: אמר לשלושה אמרו לפלוני ופלוני שיכתבו ויחתמו בשטר מתנה, ויתנוהו לפלוני אין זה כלום; ואם אמרו לאותן העדים, וכתבו ונתנו למקבל לא קנה.

יד. וכן אם אמר לשנים כתבו וחתמו בשטר מתנה, ויתנוהו לפלוני אינן יכולין לומר לסופר לכתב, אלא הן עצמן כותבין כמו הגט.

טו. הכותב בשטר נתתי שדה פלונית לפלוני, או שכתב נתתיה לו, או הרי היא שלו הרי זה זכה, כשיגיע השטר לידו. אבל אם כתב בשטר אתנה לו אף על פי שהעידו עליו עדים, לא זכה המקבל: עד שיאמר לעדים כתבו שטר מתנה ותנו לו, וכותבין ונותנין שאין המקבל זוכה, עד שיגיע שטר מתנה לידו, או עד שיזכה לו בו על ידי אחרים, כמו שבארנו.

טז. האומר נתתי שדה פלונית לפלוני, והוא אומר לא נתן לי חוששין, שמא זכה לו על ידי אחר. אבל אם אמר כתבתי ונתתי לו, והוא אומר לא כתב ולא נתן לי אם המקבל מתנה הוא שאמר בן הודאת בעל דין כמאה עדים היא, והנותן אוכל פרות שדהו.

יז. ואם בן המקבל הוא שאמר, לא נתת לאבי שדה זו, והוא אומר כתבתי ונתתי לו מניחין את הפרות על ידי שלישי, עד שיודע הדבר היאך הוא.

יח. מקבל מתנה שטען ואמר זו שתחת ידי אינה מתנה בידי אלא שומר אני עליה וכיוצא בו, או שאמר בטלה היתה מתחלתה לפי שלא קבלתיה, אלא בעל כרחי באנס, או בטעות, וכיוצא בדברים אלו דבריו קיימין; ונשבע על זה שבועת הסת, ותחזור לבעליה. טען הנותן ואמר שומר אתה עליה, או שאמר שלא מדעתי נתתיה, או גזלה היא בידיך, וזה אומר אתה נתתה לי נשבע המקבל שבועת הסת, ונפטר.